

Dikesrensning

Rensa till ursprungligt läge och djup

Rensning görs för att diken ska behålla sin avvattnande funktion. Detta åstadkoms genom att rensa till ursprungligt läge och djup. En del diken behöver rensas redan efter några år medan andra kan klara sig betydligt längre.

På rätt marker med god skogsskötsel kan dikesrensning leda till ökad tillväxt, särskilt på höga boniteter. Detta på grund av att grundvattnet sänks och trädens rötter därmed får bättre tillgång på syre och näring. På torvmarker kan skogen efter en dikesrensning ibland behöva kompletterande näring i form av kalium och fosfor för att bibehålla tillväxten. Efter rensning ökar markens bärighet och trädens rötter kan gå djupare vilket minskar risken för stormfällning.

Effekter på miljön

Den ekonomiska nyttan med dikesrensning måste vägas mot en eventuell negativ påverkan på växter, djur och vattenkvaliteten. Vid rensningen ökar transporten av finpartiklar, humus, näringsämnen och kvicksilver. Dikesvatten för med sig slam som, om det når naturliga vattendrag, sedimenterar och förstör reproduktionsmöjligheterna för fisk och livsmiljön för andra vattenlevande organismer. Ett annat problem är risken för utströmning av giftigt kvicksilver och näringsämnen, t.ex. fosfor, som orsakar igenväxning av sjöar och vattendrag.

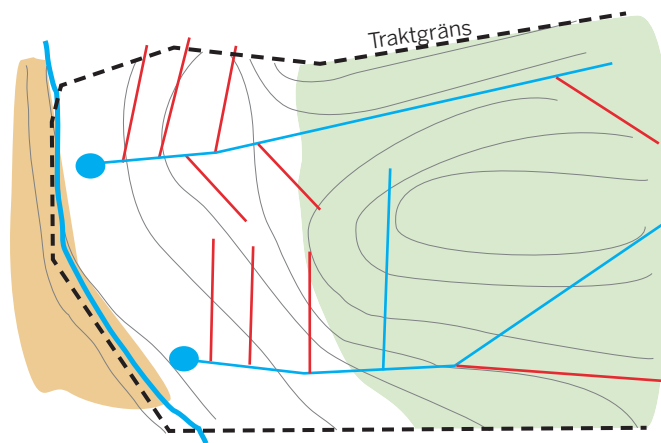
Ur miljösynpunkt är det viktigt att bromsa vattenflödet i delar av dikessystemet för att låta fast- och våtmarker fungera som naturliga reningsverk. I områden där den skogliga nyttan av dikning varit obetydlig samt områden med höga naturvärden är det lämpligt att lägga igen diken eller låt dem växa igen.

Planera och anpassa grävmaskinen

Om dikesystemen inte är kontinuerligt underhållna kan dikesrensningen göras i samband föryngringsavverkning. Det underlättar föryngringsarbetet samtidigt som maskinarbetet kan genomföras utan att skada träd. Ett annat tillfälle är i samband med gallring, men då behöver man ofta avverka en del träd för att komma åt dikena, om inte en beståndsgående grävmaskin används.

Dikesrensningen måste planeras väl före genomförandet, helst tillsammans med den som ska utföra arbetet. Inventera alla diken och markera i fält vad som ska rensas. Terrängskuggningskartor och markfuktighetskartor kan vara till stor hjälp. Upprätta ett traktdirektiv som är en tydlig skriftlig instruktion med kartor som förklarar hur åtgärden ska utföras. Traktdirektivet ska kommuniceras till, och följas av, alla led inblandade i åtgärden.

Det är viktigt att den maskin som väljs för arbetet inte

Exempel på en karta i ett traktdirektiv som visar ett dikessystem. De diken som ska rensas är tydligt markerade (blå färg). Även sedimentationsbassängerna är markerade.

skadar och kompakterar mark och dikeskanter och bör därför vara utrustad med band. En skopa ska väljas som minimerar påverkan på dikets slänter och ursprungliga botten. Det finns många olika typer av skopor. Valet bör styras av dikets utformning.

Rensat dike som redan efter några år börjat växa igen på grund av brist på beskuggande träd.

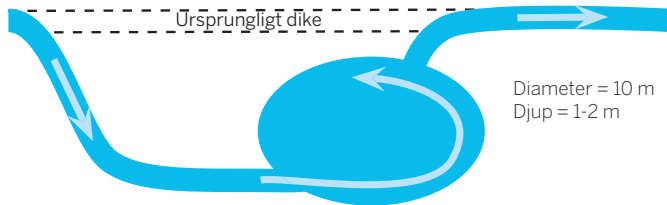
FOTO ELISABETH ANDERSSON

Dikets form och beskuggning

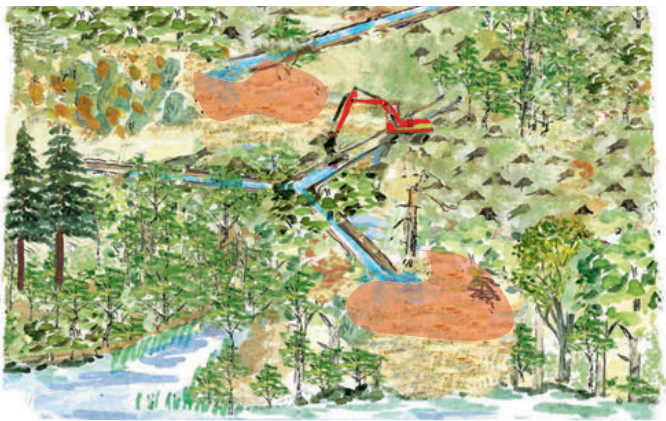
Ett smalt dike minskar igenväxningen av diket eftersom vattenflödet blir djupare och snabbare. Eftersträva att lämna beskuggande träd för att ytterligare förhindra igenväxning. Detta ger ekonomiska och produktionsmässiga fördelar men är också positivt för miljön, då nytt rensningsbehov inte uppkommer lika snabbt.

Anpassa för miljön

För att minimera transporten av finpartiklar, humus, näringsämnen och kvicksilver ska anpassningar genomföras. Ett exempel på anpassning är att en orensad dikessträcka lämnas som ett översilningsområde mot sjöar och vattendrag. Ett annat sätt är att anlägga sedimentationsbassänger, där vattnet stannar upp och slammet hinner sedimentera. Sedimentationsbassänger placeras med fördel nära väg för att enkelt kunna tömmas.

Sedimentationsbassängen samt dess inlopp och utlopp grävs innan annan dikesrensningsverksamhet påbörjas. Bassängen placeras vid sidan om ursprungligt dike. Bassängen grävs först. Inlopp och utlopp ansluts när bassängen är färdiggrävd. Avsluta rensningsarbetet med att tömma bassängen från sediment som frigjorts under rensningen.

Grävmaskin anpassad med band rensar diken och skapar översilningsområden (rödmarkerade) som minskar slamtransport ut i vattendrag.

Anmälan eller ansökan till länsstyrelsen

Bestämmelser om dikesrensning finns i 11 kap. 15 § miljöbalken. Om fisket nedströms diket kan skadas måste en anmälan göras till Länsstyrelsen. Om igenväxning resulterat i att dikets funktion upphört och omgivande mark har återförsumpats har ett nytt naturtillstånd uppstått. I sådana fall måste en ansökan om tillstånd för markavvattning göras till Länsstyrelsen (11 kap. 13 § miljöbalken).

Två diken i olika igenväxningsfaser. Till vänster har ett nytt naturtillstånd inträtt. I diket till höger sker fortfarande en begränsad avvattning.

Lagen

Anmäl för samråd till Skogsstyrelsen

Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6§ miljöbalken görs till Skogsstyrelsen minst sex veckor om dikesrensningen kan ha en tydlig negativ påverkan på sjöar och vattendrag eller om den utförs i eller i anslutning till områden med höga naturvärden. Rensning av diken med inslag av långtgående igenväxning men där ett nytt naturtillstånd ännu inte har inträtt. I anmälan ska den sammanlagda längden på de diken som ska rensas anges. Av anmälan ska också framgå var dikessystemet mynnar ut och hur dikesrensningen avses att utföras. Alla de diken som ska rensas ska anges på den karta som ska finnas med i en anmälan.

Hänsynsregler

För dikesrensning, såsom för andra skogliga åtgärder gäller de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken. Regler och råd som gäller för dikesrensning finns också i 7 kapitlet Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till skogsvårdslagen (SKSFS 2011:7)

Ansvar

Om skada på miljön uppkommer i samband med dikesrensning är det markägaren som ställs till svars och är den som kan bli skyldig att åtgärda skadan om så krävs t.ex för felaktigt avslutande diken. Markägaren har också ett ansvar att underrätta angränsande fastighetsägare som kan påverkas av dikesrensningen.

Läs mer i:

- Broschyren Skogsbruk vid vatten
- www.skogsstyrelsen.se/bocker

Skogsstyrelsen www.skogsstyrelsen.se

Kunskap Direkt www.kunskapdirekt.se